

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Authors 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 05.08.2017. Revised: 12.08.2017. Accepted: 31.08.2017.

Opinie i postawy kobiet wobec karmienia piersią **Opinions and attitudes of women towards breastfeeding**

Agnieszka Bień¹, Agnieszka Kozak², Ewa Rzońca¹, Sabina Stadnicka²

¹ **Zakład Podstaw Położnictwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie**
Department of the Basics of Midwifery, Faculty of Health Sciences, Medical University of Lublin

² **Studenckie Koło Naukowe przy Zakładzie Podstaw Położnictwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie**
Student Research Group of the Department of the Basics of Midwifery, Faculty of Health Sciences, Medical University of Lublin, Poland

Słowa kluczowe: postawa, opinia, karmienie naturalne, Iowa Infant Feeding Scale

Key words: attitude to health, public opinion, breast feeding, Iowa Infant Feeding Scale

STRESZCZENIE

Wprowadzenie. Kobięce mleko stanowi integralną część schematu żywienia niemowląt do końca pierwszego roku życia, a nawet dłużej. Zgodnie z zaleceniami American Academy of Pediatrics, Komitetu ds. Żywienia ESPHAGAN oraz Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wyłączone karmienie piersią powinno trwać co najmniej do 6 miesiąca życia dziecka. Celem badań była ocena postaw kobiet wobec karmienia piersią oraz czynników socjodemograficznych warunkujących te postawy.

Material i metoda. Badania przeprowadzono wśród 262 kobiet, przebywających na oddziałach: patologii ciąży oraz położniczo-noworodkowym. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki kwestionariuszowej. Narzędzie badawcze stanowiły: autorski kwestionariusz ankiety oraz kwestionariusz Iowa Infant Feeding Attitude Scale.

Wyniki. Średnia ocena The Iowa Infant Feeding Attitude Scale w badanej grupie kobiet wyniosła 66,72 ($\pm 8,75$). Najwyższe średnie dotyczyły stwierdzeń „karmienie piersią wzmacnia więź matki z noworodkiem” ($4,70 \pm 0,78$), mleko matki jest idealnym pożywieniem dla niemowląt ($4,67 \pm 0,74$) oraz mleko matki jest tańsze niż mieszanka sztuczna ($4,54 \pm 0,92$). Bardziej pozytywne nastawienie do karmienia piersią miały mężatki ($p=0,004$), kobiety które urodziły jedno dziecko ($p=0,044$) oraz respondentki, które karmiły dziecko do 2 lat ($p=0,000$).

Wnioski. Zdecydowanie pozytywne przekonania kobiet związane z karmieniem piersią dotyczą więzi z noworodkiem, jaką nawiązuje matka w czasie karmienia, mleka jako idealnego pożywienia dla niemowląt oraz aspektu ekonomicznego karmienia. Najczęściej kobiety są zdania, iż karmienie naturalne jest trudnym zadaniem, na ocenę taką ma wpływ wiek kobiet oraz liczba przebytych porodów.

ABSTRACT

Introduction. Breast milk constitutes the integral part of feeding schedule of infants for the first year of their lives or even longer. According to recommendations of American, The ESPHAGAN Committee on Nutrition and The World Health Organization breastfeeding ought to be an exclusive way of infant feeding for the first six months of their lives. The aim of the study was to assess the attitudes of women towards breastfeeding and sociodemographic factors influencing these attitudes.

Material and method. The research has been conducted among 262 women found in the following hospital wards: the pathology of pregnancy and the obstetrics and neonatal wards. The instrument of our research was our own survey questionnaire and the Iowa Infant Feeding Attitude Scale.

Results. The average result of The Iowa in the studied group is 66,72 ($\pm 8,75$). The highest results refer to the following statements: ‘breastfeeding strengthens the bond between an infant and its mother’ ($4,70 \pm 0,78$), ‘breast milk is ideal nourishment for infants’ ($4,67 \pm 0,74$) and ‘breast milk is cheaper than artificial milk’ ($4,54 \pm 0,92$). Married women showed more positive attitude towards the issue of breastfeeding ($p=0,004$). Two other groups with the above inclination make the women who had one child ($p=0,044$) and those who breastfed their children for two years ($p=0,000$).

Conclusions. The most positive beliefs related to breastfeeding refer to the special relation between an infant and its mother, the belief that breastfeeding is an ideal solution for a baby and the appreciation of its economical aspect. Women are aware of the fact that breastfeeding is a challenge for them. Two main factors influence their opinion: the age of women and the number of births.

WPROWADZENIE

Kobiece mleko stanowi integralną część schematu żywienia niemowląt do końca pierwszego roku życia, a nawet dłużej. Zgodnie z zaleceniami American Academy of Pediatrics, Komitetu ds. Żywienia ESPHAGAN oraz Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wyłączone karmienie piersią powinno trwać co najmniej do 6 miesiąca życia dziecka [1, 2]. Kobiece mleko dzięki swojemu specyficznemu składowi, zapewnia właściwy rozwój fizyczny, psychiczny jak i emocjonalny dziecka, a jego skład dostosowywany jest jakościowo i ilościowo do aktualnych potrzeb noworodka. Karmienie piersią zmniejsza zachorowalność i umieralność dzieci w pierwszym roku ich życia [3, 4]. Dzięki rozwojowi nowoczesnych technologii wdrażanych do nauk medycznych wyodrębnia się coraz to nowe składniki pokarmu, sposoby ich działania i odkrywa się kolejne korzyści płynące z karmienia piersią: bezpośrednie oraz odległe [5].

Mimo początkowych deklaracji przez ciężarne o chęci karmienia piersią, często po porodzie wiele matek podejmuje decyzję o karmieniu mieszankami sztucznymi [6]. W rezultacie wskazane byłoby, aby karmienie piersią noworodków było oceniane wkrótce po porodzie. Jednym z takich obiektywnych narzędzi diagnostycznych, który pozwala zmierzyć wiedzę matki i postawy wobec karmienia piersią jest The Iowa Infant Feeding Attitude Scale [7]. Karmienie piersią jest najlepszym sposobem karmienia noworodków i małych dzieci, dlatego badanie postaw oraz uwarunkowań decydujących o pozytywnym nastawieniu kobiet wobec karmienia jest istotne i pozwala na zapoznanie się z opinią kobiet i ważnością tematu karmienia piersią w społeczeństwie.

CEL

Celem badań była ocena postaw kobiet wobec karmienia piersią oraz czynników socjodemograficznych warunkujących te postawy.

MATERIAŁ I METODA

Badania przeprowadzono w 2015 roku, wśród 262 kobiet, przebywających na oddziałach: patologii ciąży oraz położniczo-noworodkowym Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie. Na przeprowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Lublinie. Kobiety uczestniczące

w badaniu zostały poinformowane o dobrowolności, anonimowości udziału w badaniu oraz wykorzystaniu uzyskanych wyników jedynie do celów naukowych.

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki kwestionariuszowej. Narzędzie badawcze stanowiły: autorski kwestionariusz ankiety (obejmujący pytania dotyczące przedmiotu badań i charakterystyki ankietowanych kobiet) oraz kwestionariusz Iowa Infant Feeding Attitude Scale.

The Iowa Infant Feeding Attitude Scale jest skalą służącą do oceny postaw wobec metod karmienia niemowląt. Skala została zaprojektowana tak, aby zbadać różne wymiary poszczególnej metody karmienia dziecka. Pytania i stwierdzenia zawarte w ankiecie dotyczą kosztów żywienia, komfortu, wartości pożywienia w danej metodzie oraz więzi jaka tworzy się między matką a dzieckiem. Ankietowani proszeni są o wskazanie, w jakim stopniu zgadzają się z poszczególnymi stwierdzeniami w oparciu o skalę Likerta. Skala składa się z 17 elementów, które są skonstruowane tak, że połowa ze stwierdzeń wykazuje pozytywny stosunek do karmienia piersią, a pozostałe do karmienia mieszanką sztuczną. Wysoki wynik skali oznacza pozytywną podstawę wobec karmienia naturalnego. Rzetelność kwestionariusza mierzona współczynnikiem zgodności wewnętrznej α -Cronbacha wynosi od 0,79 do 0,89 [7, 8].

Uzyskane wyniki badań poddano analizie statystycznej. Bazę danych i badania statystyczne przeprowadzono w oparciu o oprogramowanie komputerowe STATISTICA 9.1 (StatSoft, Polska). Wartości analizowanych parametrów mierzalnych przedstawiono przy pomocy wartości średniej, mediany, wartości minimalnych i maksymalnych oraz odchylenia standardowego, a dla niemierzalnych przy pomocy licznosci i odsetka. Dla cech jakościowych do wykrycia istnienia zależności pomiędzy analizowanymi zmiennymi użyto testu χ^2 , a w przypadku małych licznosci grup dodatkowo zastosowano poprawkę Yatesa. Do zbadania różnic w wartości The Iowa Infant Feeding Attitude Scale pomiędzy dwiema grupami zastosowano test U Manna – Whitneya. Przyjęto poziom istotności $p < 0,05$ wskazujący na istnienie istotnych statystycznie różnic lub zależności.

WYNIKI

Wśród badanych kobiet najliczniejszą grupę stanowiły ankietowane poniżej 25 roku życia (32,44%), mieszkające w dużych miastach (57,25%), posiadające wykształcenie wyższe (69,84%),

będące mężatkami (66,03%), pracujące w sektorze publicznym (38,93%), będące w ciąży (39,31%), nigdy nie karmiące piersią (41,22%) – tabela 1.

Table 1. Charakterystyka badanej grupy

Dane socjodemograficzne		n	%
Wiek	< 25	85	32,44
	26-30	77	29,39
	31-35	56	21,37
	> 36	44	16,80
Miejsce zamieszkania	duże miasto	150	57,25
	małe miasto	53	20,23
	wieś	59	22,52
Wykształcenie	wyższe	183	69,84
	zawodowe / średnie	79	30,16
Stan cywilny	mężatka	173	66,03
	stan wolny	89	33,97
Aktywność zawodowa	studentka	61	23,29
	pracownik sektora publicznego	102	38,93
	pracownik sektora prywatnego	84	32,06
	bezrobotna	15	5,73
Liczba porodów	nie rodziła / w ciąży	103	39,31
	1	81	30,91
	2 i więcej	78	29,78
Długość karmienia piersią	do 3 miesięcy	43	16,41
	do 6 miesięcy	35	13,36
	do 1 roku	53	20,23
	do 2 lat	23	8,78
	nie dotyczy	108	41,22

W odpowiedzi na pytanie „Jaki jest Pani stosunek wobec karmienia piersią?” 94,66% z badanych kobiet oceniło swój stosunek wobec karmienia piersią jako pozytywny. Najczęściej pozytywny stosunek do karmienia piersią mają respondentki w przedziale wiekowym 26 do 30 lat mają (p=0,008), mężatki (p=0,002), pracownice sektora publicznego oraz prywatnego (p=0,026) – tabela 2.

Tabela 2. Związek pomiędzy czynnikami socjodemograficznymi, a stosunkiem ankietowanych do karmienia piersią

Czynniki socjodemograficzne	Stosunek do karmienia piersią				Analiza statystyczna	
	pozytywny		obojętny			
	n	%	n	%		
Ogółem	248	94,66	14	5,54		
Wiek	poniżej 25 lat	75	88,24	10	11,76	$\chi^2=11,6789$ p=0,008
	26 – 30 lat	77	100,00	0	0,00	
	31 – 35 lat	54	96,43	2	3,57	
	powyżej 35 lat	42	95,45	2	4,55	
Stan cywilny	stanu wolnego	79	88,76	10	11,24	$\chi^2=9,25249$ p=0,002
	mężatka	169	97,69	4	2,31	
Aktywność zawodowa	studentka	54	88,52	7	11,48	$\chi^2=9,2569$ p=0,026
	pracownik sektora publicznego	100	98,04	2	1,96	
	pracownik sektora prywatnego	81	96,43	3	3,57	
	bezrobotna	13	86,67	2	13,33	

Średnia ocena The Iowa Infant Feeding Attitude Scale w badanej grupie kobiet wyniosła 66,72 ($\pm 8,75$). Najwyższe średnie dotyczyły stwierdzeń „karmienie piersią wzmacnia więź matki z noworodkiem” (4,70 \pm 0,78), „mleko matki jest idealnym pożywieniem dla niemowląt” (4,67 \pm 0,74) oraz „mleko matki jest tańsze niż mieszanka sztuczna” (4,54 \pm 0,92) – tabela 3.

Tabela 3. Postawy kobiet wobec karmienia piersią w oparciu o The Iowa Infant Feeding Attitude Scale

Stwierdzenie	The Iowa Infant Feeding Attitude Scale				
	Średnia	Mediana	Min	Max	Odchylenie standardowe
Korzyści z karmienia piersią trwają tylko do momentu karmienia dziecka piersią.	4,24	5,00	1,00	5,00	1,16
Mieszanka sztuczna jest bardziej wygodna niż karmienie piersią.	3,78	4,00	1,00	5,00	1,35
Karmienie piersią wzmacnia więź matki z noworodkiem.	4,70	5,00	1,00	5,00	0,78
W mleku matki brakuje żelaza.	4,03	4,00	1,00	5,00	0,96
Dzieci karmione sztucznie są prawdopodobnie częściej przekarmiane niż dzieci karmione piersią.	3,45	4,00	1,00	5,00	1,14
Karmienie mieszanką sztuczną jest lepszym wyborem dla matki, która chce wrócić do pracy.	3,00	3,00	1,00	5,00	1,26
Matki karmiące sztucznie tracą jedną z największych radości macierzyństwa.	3,78	4,00	1,00	5,00	1,28
Kobiety nie powinny karmić piersią w miejscach publicznych, takich jak restauracje.	3,96	4,00	1,00	5,00	1,19
Dzieci karmione piersią są zdrowsze niż dzieci karmione sztucznie.	4,05	4,00	1,00	5,00	1,18
Dzieci karmione piersią są prawdopodobnie częściej przekarmiane niż dzieci karmione sztucznie.	4,06	4,00	1,00	5,00	1,04
Ojcowie czują się pominięci, jeśli matki karmią piersią.	4,16	5,00	1,00	5,00	1,04
Mleko matki jest idealnym pożywieniem dla niemowląt.	4,67	5,00	1,00	5,00	0,74
Mleko matki jest bardziej lekkostrawne niż mieszanka sztuczna.	4,16	5,00	1,00	5,00	1,02
Mleko sztuczne jest tak samo zdrowe jak mleko kobiece.	3,86	4,00	1,00	5,00	1,01
Karmienie piersią jest wygodniejsze niż karmienie mieszanką sztuczną.	3,89	4,00	1,00	5,00	1,19
Mleko matki jest tańsze niż mieszanka sztuczna.	4,54	5,00	1,00	5,00	0,92
Kobiety, które sporadycznie piją alkohol nie powinny karmić piersią.	2,31	2,00	1,00	5,00	1,38
Ogólny wynik IIFAS	66,72	67,00	42,00	85,00	8,75

Tabela 4 przedstawia analizę związku pomiędzy oceną postaw wobec karmienia piersią w oparciu o The Iowa Infant Feeding Attitude Scale a czynnikami socjodemograficznymi badanych kobiet. Przeprowadzona analiza statystyczna wykazała, bardziej pozytywne nastawienie do karmienia piersią miały mężatki ($p=0,004$), kobiety które urodziły jedno dziecko ($p=0,044$) oraz respondentki, które karmiły dziecko do 2 lat ($p=0,000$). Nie wykazano zależności statystycznych pomiędzy pozostałymi analizowanymi czynnikami socjodemograficznymi ($p>0,05$).

Tabela 4. Związek pomiędzy oceną postaw wobec karmienia piersią w oparciu o The Iowa Infant Feeding Attitude Scale a czynnikami socjodemograficznymi ankietowanych

Czynniki socjodemograficzne		Średnia	Mediana	Odchylenie standardowe	Analiza statystyczna
Stan cywilny	stan wolny	64,64	65,00	9,17	Z= -2,82 p=0,004
	mężatka	67,78	69,00	8,36	
Liczba porodów	nie rodziła	65,50	66,00	9,03	F=3,16 p=0,044
	1	68,67	69,00	8,14	
	2 i więcej	66,29	68,00	8,75	
Długość karmienia piersią	do 3 miesięcy	64,48	65,00	8,97	F=6,28 p=0,000
	do 6 miesięcy	67,08	68,50	8,15	
	do 1 roku	68,13	69,00	7,53	
	do 2 lat	73,30	75,00	6,22	

Ponad połowa respondentek uważa, że karmienie piersią jest zadaniem trudnym (64,12%). Z analizy statystycznej wynika, iż karmienie piersią jest zadaniem łatwiejszym dla kobiet powyżej 36 roku życia ($p=0,017$) i o liczbie przebytych porodów 2 i więcej ($p=0,013$) niż dla pozostałych ankietowanych. Pomędzy pozostałymi czynnikami socjodemograficznymi, a opinią ankietowanych nie zaobserwowano istotnych statystycznie zależności ($p>0,05$) – tabela 5.

Tabela 5. Związek pomiędzy czynnikami socjodemograficznymi, a opinią o łatwości karmienia piersią

Czynniki socjodemograficzne	Łatwość karmienia piersią				Analiza statystyczna	
	tak		nie			
	n	%	n	%		
Ogółem	94	35,87	168	64,12		
Wiek	poniżej 25 lat	28	32,94	57	67,06	$\chi^2=10,18931$ p=0,017
	26 – 30 lat	24	31,17	53	68,83	
	31 – 35 lat	17	30,36	39	69,64	
	powyżej 36 lat	25	56,82	19	43,18	
Liczba porodów	nie rodziła	27	26,21	76	73,79	$\chi^2=8,758162$ p=0,013
	1	30	37,04	51	62,96	
	2 i więcej	37	47,44	41	52,56	

DYSKUSJA

Karmienie naturalne jest uznawane za najlepszy sposób karmienia noworodków i niemowląt, który zapewnia im optymalny rozwój i zdrowie oraz niesie wiele korzyści zarówno dla matek, jak i dzieci w ich dalszym późniejszym życiu [2, 9-16]. Prowadzone działania na skalę globalną, krajową czy względem konkretnej osoby mają na celu propagowanie karmienia naturalnego między innymi poprzez zwiększanie świadomości na temat tego sposobu żywienia czy motywowania kobiet do podjęcia karmienia piersią swoich dzieci [9-15, 17]. Chęć karmienia naturalnego deklaruje większość ankietowanych w badaniach Klejewskego i wsp. (2012) dotyczących wiedzy o zaletach karmienia naturalnego kobiet rodzących swoje pierwsze dziecko oraz Majchrzak i wsp. (2014) z zakresu czynników decydujących o sposobach karmienia noworodków i małych dzieci [14, 16]. Z kolei Sittlington et al. (2007) w swoich badaniach wykazali, że kobiety ciężarne uczestniczące w badaniu w większości deklarowały chęć karmienia piersią, natomiast po porodzie większość matek podjęła jednak decyzję o karmieniu mieszankami sztucznymi [6]. Natomiast z przeprowadzonych badań przez Wawak-Sobierajską (2004) wynika, że ankietowane kobiety ciężarne z grupy z intencją naturalnego karmienia niemowląt wykazywały korzystniejszą postawę względem karmienia naturalnego oraz w większym stopniu spostrzegały ten sposób żywienia jako wynikający z normy społecznej oraz cechowały się również wyższą postrzeganą kontrolą behawioralną [18]. Wyniki badań własnych wykazały, że ankietowane

kobiety cechuje zdecydowanie pozytywny stosunek wobec karmienia piersią, a w szczególności respondentki w wieku 26-30 lat, mężatki i kobiety aktywne zawodowo.

Karmienie naturalne jest zależne od wielu czynników w tym między innymi wsparcia, wiedzy, woli, postawy czy decyzji matki o sposobie żywienia nowo narodzonego dziecka [9, 10, 14, 19, 20]. Stosunek i postawa do karmienia naturalnego ma istotne znaczenie w żywieniu noworodków/ niemowląt, a tym samym jest przedmiotem licznych badań [6, 9, 10, 21-24]. Narzędziem stosowanym do oceny postaw wobec metod karmienia niemowląt jest The Iowa Infant Feeding Attitude Scale opracowany przez de la Mora et al. (1999), którego wysoki wynik świadczy o pozytywnej podstawie wobec karmienia naturalnego [7]. Z badań przeprowadzonych przez Inoue et al. (2013) średni wynik powyższej skali wyniósł wśród japońskich matek 54,2 ($\pm 4,9$) [24]. Badania przeprowadzone przez Chen et al. (2013) wykazały, że dla chińskich matek żyjących w Australii wynik skali The Iowa Infant Feeding Attitude Scale był na poziomie 60,0 ($\pm 6,3$), natomiast dla chińskich matek żyjących w Chinach – 57,7 ($\pm 5,1$) [22]. Z kolei średni wynik przedstawionej skali dla jordańskich matek wyniósł 63,5 ($\pm 4,67$), co wynika z badań Shosha et al. (2015) [21]. Przetawione powyżej średnie w konfrontacji ze średnim wynikiem uzyskanym w badaniach własnych na poziomie 66,72 ($\pm 8,75$), pozwala to zauważyć bardziej pozytywną postawę ankietowanych z Polski niż pozostałych części świata.

Dungy et al. (2008) w badaniach dotyczących postaw i wiedzy kobiet zamieszkujących Glasgow na temat żywienia niemowląt wynika, że matki karmiące piersią rzadziej uważają sztuczne mieszanki za wygodniejsze od karmienia piersią, są zdania, iż dzieci karmione piersią są zdrowsze niż karmione w inny sposób, jak również że ojcowie nie czują się odrzuceni, jeżeli dziecko jest karmione naturalnie [8]. Z badań Chen et al. (2013) wynika, że najwyższą ilość punktów zarówno wśród chińskich matek żyjących w Australii, jak i Chinach otrzymały stwierdzenia dotyczące, iż karmienie piersią wzmacnia więź matki z dzieckiem, mleko matki jest najlepszym pożywieniem dla noworodka oraz jest bardziej lekkostrawne [22]. Badania Shosha et al. (2015) wykazały, że najwyższą ilość punktów otrzymały twierdzenia przedstawiające mleko kobiece jako idealne pożywienie dla niemowląt, które jest lepiej przyswajalne i bardziej lekkostrawne oraz tańsze niż mieszanki sztuczne [21]. Natomiast wyniki badań własnych wykazały, że najwyższą liczbę punktów uzyskały stwierdzenia dotyczące tego, że karmienie piersią wzmacnia więź pomiędzy matką i noworodkiem, mleko matki jest pożywieniem idealnym

dla dziecka oraz jest tańsze niż sztuczne mieszanki. Wyniki badań własnych potwierdzają badania przeprowadzone przez Inoue et al. (2013) oraz Cox et al. (2015) [23, 24].

Na postawy kobiet dotyczące sposobu karmienia nowonarodzonego dziecka, w tym także rozpoczęcia i kontynuowania karmienia naturalnego ma wpływ wiele czynników między innymi kulturowe, socjodemograficzne, psychologiczne, zdrowotne [8, 14, 18-21, 23, 25]. Z badań Shosha et al. (2015) wynika, że bardziej pozytywne nastawienie do karmienia piersią miały badane kobiety, których odbył się drogami natury oraz noworodki były zdrowe, natomiast mniej pozytywną postawę prezentowały te, których dzieci urodziły się przedwcześnie oraz trafiły na oddział intensywnej terapii neonatologicznej [21]. Chen et al. (2013) wykazali, że na postawy dotyczące żywienia niemowląt mają istotny wpływ wykształcenie, wiek oraz status ekonomiczny, natomiast nie stwierdzili istotnych statystycznie zależności związanych ze stanem cywilnym oraz aktywnością zawodową [22]. Z kolei Sittlington et al. (2007) stwierdzili, że na postawy kobiet dotyczące żywienia niemowląt mają wpływ następujące czynniki, to jest stan cywilny, warunki mieszkaniowe, palenie papierosów, wykształcenie, aktywność zawodowa, status socjoekonomiczny oraz roczny dochód rodziny [6]. Natomiast wyniki badań własnych wykazały, że bardziej pozytywną postawę wobec karmienia piersią prezentowały kobiety zamężne, które urodziły jedno dziecko oraz te, które karmiły dziecko piersią do 2 lat.

Karmienie piersią jest postrzegane jako naturalna potrzeba, która stanowi bardzo ważny element budowania więzi emocjonalnej matki z jej nowo narodzonym dzieckiem, co potwierdza literatura przedmiotu [11, 14, 18, 22-24]. Wyniki badań własnych wykazały, że zdecydowana większość kobiet uczestniczących w badaniu cechuje pozytywne podejście do kwestii karmienia piersią, jednocześnie większość badanych stwierdziła, że karmienie piersią jest trudne. Jednak kobiety, które miały powyżej 36 lat oraz przebyły 2 lub więcej porodów było zdania, że karmienie piersią jest łatwe. Olejniczak i Krakowiak (2013) w swoich badaniach dotyczących oceny zapotrzebowania na edukację zdrowotną odnośnie stylu życia i karmienia piersią kobiet ciężarnych wykazały, że edukacja zdrowotna ciężarnych i ich partnerów jest potrzebna do uzyskania wiedzy o zdrowiu, która będzie miała wpływ na lepszą przyszłość ich oraz ich dzieci. Stwierdziły również, że kobieta, która ma więcej dzieci, jednocześnie posiada większe doświadczenie, co przekłada się na większy nacisk na wiedzę o karmieniu piersią. Jest świadoma istoty karmienia piersią oraz trudności jakie mogą się pojawić w początkowym okresie karmienia, a zarazem stanowić przyczynę rezygnacji z karmienia piersią [19]. Wawak-Sobierajska (2004) w swoich badaniach

wykazała, że najczęstszą przyczyną zaprzestania naturalnego karmienia niemowlęcia był negatywny wpływ tego typu karmienia na samopoczucie oraz zdrowie matek [18]. Z kolei liczne badania z zakresu oceny wiedzy kobiet na temat karmienia naturalnego podkreślają, jak istotne znaczenie w podjęciu decyzji o karmieniu piersią ma posiadanie odpowiedniej wiedzy [11-14, 19].

Poznanie i zrozumienie postaw kobiet zarówno pozytywnych, jak i błędnych wyobrażeń oraz poziomu wiedzy w zakresie żywienia noworodków/ niemowląt, a w szczególności karmienia piersią pozwoli na wychodzenie naprzeciw potrzebom matek i ich dzieci. Postawy oraz wiedza kobiet dotyczące odpowiedniego żywienia noworodków i niemowląt może ulec zmianie poprzez właściwe działania promocyjno-edukacyjne oraz wsparcie w tym zakresie ze zwróceniem szczególnej uwagi na kwestie karmienia naturalnego [8, 11, 12, 14, 24].

WNIOSKI

1. Zdecydowanie pozytywne przekonania kobiet związane z karmieniem piersią dotyczą więzi z noworodkiem, jaką nawiązuje matka w czasie karmienia, mleka jako idealnego pożywienia dla niemowląt oraz aspektu ekonomicznego karmienia.
2. Bardziej pozytywną postawę wobec karmienia piersią mają mężatki, kobiety które urodziły jedno dziecko oraz kobiety, które karmiły swoje dziecko naturalnie do 2 roku życia.
3. Najczęściej kobiety są zdania, iż karmienie naturalne jest trudnym zadaniem, na ocenę taką ma wpływ wiek kobiet oraz liczba przebytych porodów.

PIŚMIENNICTWO

1. Bagci Bosi AT, Eriksen KG, Sobko T, Wijnhoven TM, Breda J. Breastfeeding practices and policies in WHO European Region Member States. *Public Health Nutrition* 2015; 22:1-12.
2. Florea M. Laktacja i karmienie piersią. Przegląd piśmiennictwa. *Perinatologia, Neonatologia i Ginekologia* 2014; 7(3): 165-170.
3. Klejewski A, Urbaniak T, Bączyk G, Cichocka E. Wiedza o zaletach karmienia naturalnego, wśród kobiet rodzących pierwsze dziecko. *Przegląd Lekarski* 2012; 69(10): 1021-1025.
4. World Health Organization Infant and young child feeding. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs342/en/> (dostęp z dn. 20.10.2017)
5. Krauss H. Karmienie naturalne a zdrowie dziecka. *Pediatrica Współczesna. Gastroenterologia, Hepatologia i Żywienie Dziecka* 2009; 11(4): 145-152.

6. Sittlington J, Stewart-Knox B, Wright M., Bradbury I, Scott JA. Infant-feeding attitudes of expectant mothers in Northern Ireland. *Health Education Research* 2007; 22(4): 561-570.
7. De la Mora A, Russell DW, Dungy CI, Losch M, Dusdieker L. The Iowa Infant Feeding Attitude Scale: analysis of reliability and validity. *Journal of Applied Social Psychology* 1999; 29(11): 2362-2380.
8. Dungy CI, McInnes RJ, Tappin DM, Wallis AB, Oprescu F. Infant feeding attitudes and knowledge among socioeconomically disadvantaged women in Glasgow. *Maternal and Child Health Journal* 2008; 12: 313-322. doi: 10.1007/s10995-007-0253-9.
9. Balyakina E, Fulda KG, Franks SF, Cardarelli KM, Hinkle K. Association Between Healthcare Provider Type and Intent to Breastfeed Among Expectant Mothers. *Maternal and Child Health Journal* 2016; 20(5): 993-1000. doi: 10.1007/s10995-015-1884-x.
10. Al-Sahab B, Lanes A, Feldman M, Tamim H. Prevalence and predictors of 6-month exclusive breastfeeding among Canadian women: a national survey. *BMC Pediatrics* 2010; 8: 10(20). doi: 10.1186/1471-2431-10-20.
11. Cierpka A, Żuralska R, Olszewski J, Gaworska-Krzemińska A. Wiedza położnic na temat karmienia piersią. *Problemy Pielęgniarstwa* 2007; 15(2,3): 172-178.
12. Gebuza G, Gierszewska M, Kaźmierczak M, Michalska E, Kotzbach R. Przygotowanie kobiet do karmienia piersią. *Problemy Pielęgniarstwa* 2010; 18(4): 406-412.
13. Kaźmierczak M, Skoczylas E, Gebuza G, Mieczkowska E, Gierszewska M. Ocena poziomu wiedzy kobiet na temat karmienia naturalnego. *Pielęgniarstwo Polskie* 2016; 3(61): 308-316.
14. Klejewski A, Urbaniak T, Bączyk G, Cichocka E. Wiedza o zaletach karmienia naturalnego, wśród kobiet rodzących pierwsze dziecko. *Przegląd Lekarski* 2012; 69(10): 1021-1025.
15. Kowalska ME, Kalinowski P, Bojakowska U. Perspektywa globalna i krajowa edukacji kobiet w zakresie karmienia naturalnego. *Pielęgniarstwo XXI wieku* 2013; 1(42): 49-52.
16. Majchrzak M, Stawicka K, Jenczura A, Czajkowska M, Pyrcek A, Mann A, Ociepa K, Płonka J. Czynniki determinujące sposoby karmienia noworodków i małych dzieci. *Zdrowie i Dobrostan* 2014; 3: 79-87.
17. Fairbank L, O'Meara S, Sowden AJ, Renfrew MJ, Woolridge MM. Promoting the initiation of breast feeding. *Quality in Health Care* 2001; 10: 123-127.
18. Wawak-Sobierajska B. Promocja naturalnego karmienia niemowląt: przyczyny niepowodzeń w naturalnym karmieniu i ich przezwyciężanie. *Przegląd Psychologiczny* 2004; 47(1): 93-108.

19. Olejniczak D, Krakowiak K. Ocena potrzeby edukacji zdrowotnej kobiet w ciąży w zakresie stylu życia i karmienia piersią. *Nowa Pediatria* 2013; 3: 97-105.
20. Costanian C, Macpherson AK, Tamim H. Inadequate prenatal care use and breastfeeding practices in Canada: a national survey of women. *BMC Pregnancy and Childbirth* 2016; 16: 100. doi: 10.1186/s12884-016-0889-9.
21. Shosha GMA. The Influence of Infants' Characteristics on Breastfeeding Attitudes among Jordanian Mothers. *Open Journal of Nursing* 2015; 5: 295-302.
22. Chen S, Binns CW, Liu Y, Maycock B, Zhao Y, Tang L. Attitudes towards breastfeeding – the Iowa Infant Feeding Attitude Scale in Chinese mothers living in China and Australia. *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition* 2013; 22 (2): 266-269. doi: 10.6133/apjcn.2013.22.2.09.
23. Cox KN, Giglia RC, Binns CW. The influence of infant feeding attitudes on breastfeeding duration: evidence from a cohort study in rural Western Australia. *International Breastfeeding Journal* 2015; 10: 25. doi: 10.1186/s13006-015-0048-3
24. Inoue M, Binns CW, Katsuki Y, Ouchi M. Japanese mothers' breastfeeding knowledge and attitudes assessed by the Iowa Infant Feeding Attitudes Scale. *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition* 2013; 22(2): 261-265.
25. Jasik J. Karmienie naturalne cenny dar i kamień milowy opieki nad noworodkiem. *Rocznik Lubuski* 2014; 40(2): 247-259.